

Katarína Zemková, výtvarníčka

Rozhovor a jeho závery od Prof. PhDr. Ľubomíry Fašangovej, PhD.

Ak som chcela sa dopátrať postupného procesu myslenia absolventky FF UKF v Nitre Kataríny Zemkovej v prístupe jej zobrazenia bolo potrebné vidieť prvé práce, predškolské, tie kde sa pokúša o vlastný rukopis aby zobrazila vlastné predstavy. Po vernisáži seneckej výstavy som sa náhodne dozvedela od blízkej príbuznej Katky dôležitý fakt o rannej detskej činnosti a záujmoch už 2 - 3 ročného dieťaťa. Pracovala s tužkou, perom, štetcom, všetkým čím vyjadrovala svoje predstavy ktoré chcela nakresliť v tom najranejšom veku.....

Vzhľadom k dlhodobej absencii výstavnej prezentácie maliarky, viaže sa tento fakt na nové skutočnosti, nové emócie, nielen v komponovaní výjavu alebo jeho kolorite, predovšetkým v odraze jej nového myslenia, súčasného filozofického smerovania autorky – výtvarníčky.. Táto zmena automaticky sa musela dostaviť vzhľadom k novým rodinným či domácim podmienkam.

Pokúsme sa o malú reminiscenciu v životnej i tvorčej minulosti .

Ten dlhý čas bol pre pani Katku, svetom plných zázrakov, svetom ktorý zmenil i jej životný štýl. Prečo to uvádzam? Práve táto absencia umožnila jej hlbší ponor do prítomnosti, do živej reality, kde sny sa skonkretizovali v reálny rodinný život. A práve táto nová realita privádza nás divákov k dielam, z ktorých sú s minulosťou nezlučiteľné a na druhej strane – sú pokračovaním predchádzajúcich rokov.

Dlhodobá absencia prezentovaných diel, prináša so sebou nové prekvapenia a nové danosti. s ktorými súvisí nové prijímanie - vnímanie snád' i prekvapenie z toho pred čím stojíme. Víťame tento nový aspekt, ktorý nielenže nás núti k zamysleniu, víťame ho i v tých ingredienciách, ktorými nás i prekvapuje. Mnohých, ktorí nemali možnosť zblízka sledovať jej smerovanie po skončení umeleckého odboru, snád' až šokuje. Naučíme sa ju ale poznávať v novom prevleku. Budeme musieť nie raz, ale viackrát sa nad obrazom zamyslieť a vyťažiť z jej sujetu, obsahu snád' iba torzo toho, čo nachádzame, čo si možno prisvojiť. To, čo sa stáva iba jej utajeným vlastníctvom autorky, nemáme právo vyžadovať zdôvodnenie jej vyjadrených pocitov. Niekedy motivácii, porozumieme v prvom podaní, či v prvom vzhliadnutí, inokedy podmienkou zostáva čas, ako jediný podmieňujúci faktor. Faktor určený k re animácii uplynulého, pomaly zabúdajúceho zážitku, behom ktorého dokážeme nečakane a verne evokovať naše vlastné pocity a vnemy.

Je v nich rozdiel? Je, a nazvime ho vystupňovaním tých experimentov, ktoré dostali pevný tvar a farebnosť, ňou precítenú. A pritom, nie je to ona. Ale smermi hľadania sa objavujú už i v spojení s miestami nachádzania.

Ako rytmický kolorista začínala s lyrickým ladením presvetlených farieb. Tými komponovala viac improvizovane ako s vedomou formou zátišia, krajiny, alebo afigurálnej scény. Dnes vidíme nové ponímanie komponovaných námetov a nový

kolorit. Novým pohľadom, s novým zámerom, muselo dôjsť k zmene a skôr k recenzii doterajšej tvorby. Sú to nové pocity, nové úvahy a nové zamyslenia, vzniknuté s novou životnou zmenou z nastolením nového životného štýlu všeobecne.

A tak po mnohých rokoch, stretávam sa s novým autorským vstupom ku kolekciam obrazov, ktoré po toľkých rokoch vydávajú nové kompozície, s novým koloritom. Čo vidí a s čím prichádza teoretik, ktorého úlohou je hodnotenie, pripomienkovanie, ktoré mu pomáha v poslednej miere vytvoriť si dôkaz čiastočného, ak nie úplne absolútneho pochopenia tej, ktorá vždy bude brať paletu a čistiť štetce.

Nič, absolútne nič nemalo iný vplyv na jej rozhodnutie, uberať sa cestou tejto krásy a vyjadriť to kresbou, neskôr maľbou.

Škola jej dodávala vedomosti, ale škola ju určitým spôsobom chcela formovať smerom, ktorý nebol jej vlastný. Napokon tento úkaz sa odohrával u väčšiny adeptov na výtvarnom odbore.

„Vývoj dieťaťa, ktoré v ranných, až najranenejších rokoch siaha po tužke s túžbou zachytiť niečo, čo nechce stratiť,“ hovorí Norbert Schultz, vo svojej publikácii : „Umenie západu“ poznámka v závere kapitoly :Norbert – Schultz: „Umenie západu“

Odmĺčanie nie je zabudnutie, naopak, je to permanentné hľadanie a oveľa menej úspešnejšie nachádzanie. Tieto myšlienky vyslovujem z dôvodov vlastného a zďaleka nie jednoduchého záveru. A vychádza mi výsledok, ktorý som neočakávala.

Sme u obrazov - maliarky, ktorá niekoľko dlhých rokov sa odmlčala prezentáciou svojej tvorby a dlhšiu fúgu nahradila privedením na svet troch živých a krásnych bytostí, čo zapríčinilo nielen jej profesné utajenie, ale i určitú stratu diváka.

Čím sa stal základný princíp tvorivého profesného rozhodnutia mladej výtvarníčky Kataríny Zemkovej?

Súžitie s prírodou, od poznávania záhrady, po veľké plochy okolia. Formoval ju Váh, dom starej mamy u rieky, formoval ju rastlinný svet záhrady, ktorý bol tak podobný vypestovaniu jej rodiny šíreniu sa vlastnej rodiny. Tak vyrastalo dieťa, kde kolorit s formou a tvarom rastlín formovali i malú Katku.

Svedectvom je jej prvá výstava v Šali, pred 13 rokmi. Tam sa syntetizovali dve varianty, cítenie a túžba po vyjadrení a súčasne snaha dodržiavanie všetkého - čo tvorí kompozícia. To, čo ju učili. Nie je to proces iba u pani Katky Zemkovej, každý žiak či vo výtvarnej či inej výchove tým prechádza.(Nie vždy šťastné riešenie)

Celá úvaha o smerovaní k umeleckej tvorbe je poznačená hľadaním a samozrejme pochybovaním. Pochybovanie je v každom z nás, v každom riešenom probléme, v každej kauze do ktorej sa púšťame a hlavne tam, kde čakáme odpovede.

Vo všetkých oboroch, technického či humanitného smeru znamená uberať sa cestou ktorá nie je ľahká, ktorá je časovo a najmä intvertne zložitá a komplikovaná časovou mierou.

Ale ak sa po tejto ceste vydávame, experimentujeme, ale i dokonca nachádzame. Mnohokrát iba torzo, ale toto malé torzo už môžeme nazvať smerom. To prvé bolo hľadanie ale nenachádzanie s veľkým sklamaním u Van Gogha. Druhým pokusom o nájdenie konečného výsledku dosiahol Antonio Gaudi.

Prečo vyberám dva cudzie príklady mimo našich hraníc, keď toľkí sa snažili o podobné monumenty i mennej známi umelci u nás v strednej Európe?

Jestvovali dva faktory ktoré nepriaznivo retardovali daný smer,, Nedostatok mecenášstva na ktoré nadväzuje veľmi malé percento kultúrnosti mestského sektoru. Je prvým z hlavných priorít od konca 19 storočia vo všetkých slovenských mestách a mestečkách.

Druhou kauzou je nízka uvedomelosť obyvateľstva nielen mestského ale najmä i vidieckeho obyvateľstva.

K úvodnej myšlienkovvej úvahe ma inšpirovalo dielo maliarky Katky Zemkovej - nazvaného „ Smerovanie“. Dielo ponúka divákovi nielen autorkine a naše divácke neistoty, alternatívy či inklinácie, zachádza ešte ďalej - evokuje jeho psychický stav, uvádza ho nechtiac do nostalgie, do minulosti, v ktorej pocity a útržky z detstva, detských či dospievajúcich liet re animujú dávno zabudnuté príhody a scény.

Mala som v minulosti v priebehu mojich rokov ako teoretik umenia veľa krát možnosť nazrieť do ukrytých a nezverejnených zážitkov, ktoré už dávno „odnes čas“ ale znovuobjavením prítomného diela prinútilo autora zrazu postáť, zamyslieť sa, a zaspomínať na podmienky v ktorých sujet realizoval.

Významným sa stal artikel **„postáť a zaspomínať si“** Mnohokrát v mysli hľadania nachádza umelec sklamanie, snáď i stud nad realitou a infalťvitou videnia či vnímania. Ale ten tu bol, v mysli hľadania, niekedy s veľkým sklamaním, bez pozitívneho oživenia a vzkriesenia „nedokázať vykopat' a dostať sa do výmol'a do strateného času. Inokedy s hrdým pocitom a hodnotením: „ je to dobré....) Dovoľte mi, aby práve v tomto prípade – dielo: Smerovanie“ bol toho dôkazom, príkladom a nielen pre autora „smerovania“ ale pre mnohých nás divákov a konzumentov „strateného času.

Zaspomínala som si, a nepochybujem, že v tejto analýze minulej tvorby boli i ďalší. Ich zaujatie pre uvádzané dielo svedčilo o presvedčovalo... prezrádza to výraz tváre pri ponorení sa do predmetného obrazu. A priznajme si ako často by sme si priali oživiť zašlý, stratený blízky svet a znovu sa vrátiť k najpredčivejšiemu riešeniu.

Mnohí z autorov – umelcov, mohli by sa nám zasmiať nad naivitou, s akou podávajú teoretici pohľady umelcov do minulosti, s akou nostalgiou či hraným nezaujmom sa snažia nadchnúť i pousmiať nad ich detskou, dávno zašlou predstavou. Nie je tomu tak, žiadny stud, žiadne rozpaky žiadne omluvy, žiaden pocit výnimočnosti detskej ruky, ktorá už vtedy mala predpoklady výnimočného vnímania, atypických vízií a pod. a určená k umeleckému procesu a napokon tu chýba okrem spomienky na okolnosti, v ktorých sme sa snažili prezentovať naše

„schopnosti“ patlali sme sa s našimi prvými experimentmi, s koloritom, či uvedenie si, že moje jablčko môže byť fialové, nemusí byť zelené ani žlté a pod. Pred chvíľou skončila hádka, dieťa trpelo a všetko okolo neho, všetky farby nielen predmety zmenili tvary a farebnosť.. A tak to je i s nami dospelákmi. Známe rečenie: „Svet zčernal.... Zašlo slnko..... a pod.

Ak Van Gogh nosil žlté slnečnice permanentne v oku, prečo by nemal Žltú stoličku a prevládajúcu žltý valér v Provenciansku či obrazoch realizovaných u Dr. Gascheta?

Áký bol Goghenov podobný zámer? Jeho Kristus –(počiatok symbolizmu) ktorý sa stal hranicou Goghenovho a van Goghovho symbolizmu? Podobný zámer či podobná myšlienka? Základom ich výberu bolo prostredie precíteného a presvetleného slnečnou vyhňou, ktorá im nedávala inú možnosť ako v nej pracovať a do nej sa ponoriť. Severský kolorit nevolí reálne zrkové obrazy, každý odtieň má význam nazývame ho symbolizmus, Symbolizmus - ktorý jestvuje v kolorite od stredoveku. Kobalt – modrý plášť Panny Márie nikdy nie jej matky Anny ani starej mamy Alžbety.

V symbolizme sa odrážajú, naše farebné pocity a pocity - to sú farebné odtiene. A nielen v stredoveku, či neskorej antike, platia podnes.

Bazovského vrany , ako každé, sú čierne - tým viac že symbolizujú svojím krátkym preletom krátkosť ľudského života. Ale ich oblet okolo večernej luny umocňuje iný významnejší artefakt – skupinu chalúp umocnených práve mesačným svetlom večerného času.

Prioritou je mesiac osvetľujúci skupinu domcov, alebo kontrast samotného nočného súmraku s jasným svetelným bodom – mesiacom? Nachádzam v ňom silu, ktorá odhaľuje, odkrýva, odtajuje to, čo denné svetlo nie je schopné pravdivo nám odhaliť. Vysvetľujem si to množstvom prístupov, množstvom hľadísk, ktoré nám síce dávajú výber alternatív, ale i množstvo chybných záverov.

Takýto konfrontujúci príklad často nachádzam v maliarskej tvorbe počas mojich životných a dlhých rokov. A nachádzam ho v súčasnej dobe i často v tvorbe mladej maliarky Katky Zemkovej. Hlavným dôvodom jej tvorby, ktorý môže simulovať aplikáciu je práve umelecký rast jej umeleckej tvorby. Netvorí solitér vo výtvarnom procese skupiny mladých adeptov umeleckého zariadenia, ale je jedným z mála príkladov v ktorom sa spájajú činnosti matky, manželky, maliarky a zamestnankyne v komerčnej sfére.

Náš záujem sa sústreďí na jej umeleckú prácu, v ktorej nesporne zohrávajú účasť i ostatné činnosti.

Všedná ľudská existencia ktorá si nie je vedomá svojho smeru. A tá platí pre všetkých ktorí a uberajú podobnou cestou ako výtvarníčka, matka, manželka Katka Zemková.

(Osobné záznamy Luby Fašangovej, ktoré určitým spôsobom dávajú možnosť k inšpirácii Katka.)

Katka Zemková, C.V.

Pred 100 rokmi, český spisovateľ Karel, Václav Rais napísal známy román „Zapadlí vlastenci“. Samotný názov evokuje k zamysleniu v ktorej to bolo dobe, v ktorom čase a miesta sa podnes môžeme týmto oslovením zapodievať. Našou povinnosťou je zameniť pojem „zapadlí“ za slovo utajení-skrytí-neznámi apod.. Nerozhoduje územie ani generačný model, neexistuje región či krajina, ktorej táto kauza nepatrí. Jednoducho cítíme potrebu nielen ich odhaliť ale venovať im pozornosť vzhľadom k ich umeleckej tvorbe, vzhľadom k ich skromnosti a malej sebadôvere.

Ako súvisí s týmito vlastnosťami mladá žena, matka, občianka zo západoslovenského mestečka? Predovšetkým, svojim zameraním i povoláním ktoré si zvolila. Je akademickou maliarkou, absolventkou Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Základným momentom k udaniu profesie je jej voľba zachytiť a vyjadriť svoje vnútorné pocity a vnemy kresbou, štetcom a najmä spoužívaním koloritov. Ten sa stal jej životnou profesiou, láskou a životnou motiváciou.

Vzťah k prostrediu, pozitívne inklinovanie k rodnému regiónu, ktorým môžeme označiť juh Slovenska, permanentné získavanie nových a pritom overených vedomostí o tom čo ju obklopuje je síce záznamom dospievania až konečnej dospelosti, ale s ním prichádza spojené prehodnotenie najbližšieho a najkomornejšieho okolia. Maliarka pozná svoje prostredie, prezrádza ho jej zachytenie detailu ako i jej osobné poznanie, ktoré je založené na životnom inklinovaní k prírode, pozorovaním najmä detailov a anatómie rastliny, kvetu, konára či celkové pohľady na farebné zátišie flóry.

Je tu skutočnosť ktorá zohráva nielen v maliarkinej tvorbe precedens, ale mení sa na motív, námet, zakódovaný v objekte, ktorý súčasne je nositeľom farebných tónov.

Nikdy nevychádza z farebnej palety bez realizovania videnej a zažitej farebnej krásy, tónov, ktoré vedú ťah štetca nielen určeným smerom, ale ktorý sa zámerne pripája k susednému valéru bez rozdielu či v kontrastnej, či príbuznej podobe, alebo vychádza ako ďalší doposiaľ nepoznaný odtieň základného farebného tónu.

Reč a všetko čo súvisí s menovanou kauzou a jej analýzu možno aplikovať na osobnosť –akademickej maliarky, učiteľky výtvarnej výchovy Kataríny Zemkovej.

Na poslednej výstave autorky, ktorá bola v Senci zaznamenali sme nielen súčasnú motiváciu k spomínanej flóre, ale expozícia poslednej výstavy prezentovala tvorbu, staršiu, novšiu až súčasnú ukážku permanentnej znakovosti ktorú možno zhrnúť pod prvý celistvý súbor práce. V čom spočíva znakovosť, symbolika autorkinej filozofie? Expozícia jej obrazov je prioritným predstavením verejnosti o práci, ktorú môžeme súčasne pomenovať prvým celistvou prezentáciou 15 ročnej výtvarnej tvorby. Súčasne je svedectvom primariátu prvého zverejnenia tvorby, ktorá prvýkrát v širšej miere dokázala prezradiť autorkine pocity a vnemy s ktorými pristupuje k plátne, s motiváciou, ženúcou ju k vyjadreniu subjektívnych prejavov, ktoré si vyžadujú úprimné doznanie všetkého čo ju vedie k

štetcom či tužke .Osobitnú a významnú autenticitu pociťujeme z jej farebných škál v kompozíciách kde sa prejavuje snaha vyjadriť motív tou najintímnejšie formou. Dosiahnuť spomínaný zámer vedie k výberom koloritu vo farebnej kompozícii-v ktorej list, kvet, rastlina či jej detail vytvára na plátne farebnú paletu. Sú to ,ako sme spomínali farby záhradnej flóry babkinej záhrady, ale výber valérov, ich prioritné či sekundárne zastúpenie v škiciach a farebnom pojednaní je motivovaný vnútorným osobným pohľadom autorky. Jej výber spočíva v názorovom zadelení - na priority farebných odtieňov v záhrade starej mamy, v ktorej sa od narodenia pohybuje, ktorá ju vychovávala k úcte a poznaniu flóry o prírode, o všetkom čo nielen ju ale všetkých nás obklopuje. Rozdiel je iba v tom ako vnímame či negujeme momentálny emotívny stav , alebo do akej miery sa nás zmocňuje nutkanie zachytiť ten farebný tón, či premenu dennej svetelnosti s blížiacimi sa večernými tieňmi..

To čo očakáva umelec pred výberom komponovaného námetu či jeho detailu je inšpirácia, ľahko či ťažšie dosiahnuteľná, schopná vytvoriť priestor v podvedomí tak hlboko, že umelcovi sa navracia v kratšom či v dlhšom intervale.

Na prvý pohľad poetická ľahkosť a okúzľujúca pastva pre oči akú dáva kvet, rozkvitnutý krík či strom svojou bohatou tiažou ovocia. Tomu všetkému ale predchádzalo hľadanie nových mnohokrát nevšedných pokusov, technik, kombinácií, aké čitateľnou formou ich vnímame v poslednej súčasnej tvorbe. Dôkazom je jej súčasná tvorba ,obrazy posledných mesiacov.

Katka Zemková dostala vzácny dar už v rannom detstve. Jej získaným darom sa stalo rodné miesto s významnými hodnotami, ktoré jej určilo prostredie.. Záhrada, príroda – ktorá tvorila jej životné prostredie od narodenia ktoré jej vnútilo priam inšpiráciu všetkým čo nazývame naším intímny okolím.

Ak umelecké dielo, artefakt má vychádzať zo situácie pozorovania a poznávania, snahou maliarky je potom získať jeho estetický význam. Ak hľadáme kľúč k otázke umeleckej hodnoty nenájdeme ho v určitej projekcii vedeckého výkladu a to tým menej v domnievaní sa že je iba pretlmočením osobitých názorov.

Keď prechádzame galerijnými priestormi v múzeách či galériách a hodnotíme ich výtvarné expozície, snáď si ani neuvedomujeme že hľadáme súčasne smer ktorý nás dovedie k hľadanému výsledku, ktorý nám pomôže analyzovať a správne chápať motiváciu umelca – autora.

A je to prístup zobrazenia v ktorom nachádzame svoje emócie, rešpekt. Oživenie obrazov našej minulosti z detstva. V prístupe zobrazenia nachádzame i motivované vízie ktoré v nás zanechávajú pocit prázdnoty, mnohé prebúdzajú dobu – dávno zabudnutú či kauzy, podnes nezodpovedané a často sa meníme nielen v konzumenta zobrazeného deja ale stávame sa i jeho súčasťou.

A v tom je jedinečný podiel sily artefaktu. Sila umeleckého diela ktorá nám vracia nostalgický sujet.

Posledné záznamy Katky Zemkovej vyvolávajú u mnohých divákov rozpaky.. Nie sú to rozpaky s falošného pochopenia sujetu ani averzia danej témy a jej koloritu, jednoducho je to nepochopenie alebo nepoznanie autorovej vízie a predstavy? Vynorí sa nám otázka ktorá je zodpovedaná jedine na profesnej úrovni.

Ako sa jednotlivec stavia voči výtvarnej tvorbe t. j. výtvarnému obsahu a výtvarnej forme? Respektíve, aký má vzťah k umeleckému dielu? Necháva ho pasívnym, ľahostajným, alebo naopak ho irituje a motivuje.

Umeleckým dielom sa realizuje myslená alebo reálne prežitá situácia, kde spolu existuje veľké množstvo skutočností. Cieľom umeleckého diela je uchovať a tlmočiť prežité životné významy a umeleckým výrazom tlmočíme zrozumiteľný a špecifický význam. A práve skutočnosť že práve príroda sa vyznačuje celistvým a protirečivým výrazom je identická ľudskému mysleniu, ľudskej filozofii myslenia.

Umenie a náboženstvo majú tie isté korene a človeku pomáhajú v tom, že si uvedomujeme životné významy, Tieto životné významy nemožno stotožniť s každodenným životom jednotlivca, K životu ako takému patria a sú dôsledkom vzťahov medzi človekom a prírodou, ich vzájomného pôsobenia.

Tohto všetkého je si dobre vedomá i maliarka Katka Zemková. Jej veľkou výhodou v týchto dňoch zostáva skutočnosť že je na začiatku svojich úvah. Darom k tejto pozitívnej skutočnosti je samotný životný kolobeh. Jej umelecké zameranie veľmi dlhý čas sa vytratilo zo spoluúčasti každodenných dní Katky Zemkovej. Boli tu nepochybne nové skutočnosti, kedy umelecké napredovanie sa retardovalo ale nestratilo sa o čom svedčia práve exponáty v tomto výstavnom priestore.

Katka Zemková –Pappová dostala od osudu vzácny dar – prinášať potešenie nám všetkým svojou existenciou, prítomnosťou i svojou prácou. Je príliš skromná na to, aby sa hlasito, domáhala pozornosti svojou prácou, akou je nielen jej tvorba ale i vytvorenie rodinného zázemia, zhostiť sa mnohých úloh nielen na súkromnej pôde ale čeliť známej či menej známej verejnosti, čo sa prejavilo úspešným výsledkom že vošla do okruhu priaznivcov ktorých počet v budúcnosti ešte narastie.

Štiavnik, 21.01.2017.